

Діденко І. В. - прокурор відділу організації діяльності у сфері запобігання та протидії корупції Генеральної прокуратури України, радник юстиції

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОРУПЦІЇ

Корупція нині стала інструментом узурпування влади, створення сприятливих умов розвитку механізму лобіювання приватних інтересів. Охопивши всі сфери суспільного життя, вона поширила свій вплив на економічну, політичну та соціальні сфери, створюючи сприятливе середовище для встановлення зв'язків злочинного характеру.

У англійському юридичному словнику Г. Блека корупцію визначено як «діяння, яке вчиняється з наміром надати деякі переваги, що несумісні з офіційними обов'язками посадової особи і правами інших осіб; діяння посадової особи, яка неправомірно використовує своє становище чи статус для одержання будь-якої переваги для себе або іншої особи в цілях, які суперечать обов'язкам і правам інших осіб [1, с. 14].

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», корупцією є використання визначеною законом особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у законі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [2].

Таким чином, можна визначити основні ознаки корупції:

- використання наданих службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей;

- мета (одержання неправомірної вигоди, прийняття такої вигоди або обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди для себе чи зазначеній у законі особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам; схилання особи до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей в інтересах особи, яка надає або пропонує неправомірну вигоду);

- суб'єкт учинення - особи, уповноважені на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, або ті, що прирівнюються до категорії осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

- об'єкт, тобто неправомірна вигода (грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру);

- відсутність законних підстав використання службових повноважень [3].

Відповідно до статистичних показників Transparency International, найчастіше з проблемами хабарів стикаються країни колишнього пострадянського простору. Досить промовистим фактом є те, що рівень лояльності до корупції є найвищим у Росії та Україні. Найбільшим рівень нетерпимості до корупції виявився у Франції і Португалії (74 і 78 % відповідно). У Чорногорії, Білорусі, Україні, Угорщині, Хорватії, Болгарії, Литві, Вірменії, Росії, Боснії і Герцеговині надати відомості про хабарництво готові від 10 до 17 % населення.

Найбільше хабарників, на думку українців, - серед держслужбовців (65 %), народних депутатів (64 %), податківців (62 %), суддів (61 %), поліцейських (54 %).

У країнах Західної Європи проблему поширення корупції вважають особливо гострою населення країн Словенії (59 %), Косово (65 %), Іспанії (66 %) і Молдови (67 %). Україна посіла п'яте місце у цьому рейтингу (56 %). Зокрема, 86 % громадян нашої держави вважають, що антикорупційні дії є досить неефективними [4].

Одним із ключових елементів корупції є конфлікт інтересів. Здебільшого саме конфлікт інтересів породжує виникнення корупційних правопорушень, особливо серед чиновників.

Про проблему конфлікту інтересів ідеться не лише у вітчизняних, а й у міжнародних документах, зокрема таких, як «Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб» (ООН) - розділ 2 «Колізії інтересів та відмова від права», Модельний кодекс поведінки державних службовців Комітету міністрів Ради Європи - ст. 13 «Зіткнення інтересів», «Настанова Організація Економічного Співробітництва та Розвитку щодо вирішення конфлікту інтересів на державній службі», етичні та антикорупційні кодекси поведінки державних служб багатьох країн (Австралії, Ірландії, Канади, Словаччини, США, ФРН тощо).

Так, визначення конфлікту інтересів надано в «Настанові ОБСЄ з вирішення конфлікту інтересів на державній службі», де його визначено як конфлікт між суспільно-правовими обов'язками і приватними інтересами державної посадової особи (посадової особи місцевого самоврядування), за якого її приватні інтереси (що впливають з положення посадової особи як приватної особи) здатні неправомірним чином вплинути на виконання нею офіційних обов'язків або функцій [5].

Конфлікт інтересів у вітчизняному законодавстві виявляється у формі потенційного та реального.

Потенційний конфлікт інтересів - це наявність в особи приватного інтересу у сфері, у якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Водночас реальний конфлікт інтересів виявляється в наявності суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

З огляду на вищезазначене, можна сказати, що потенційний конфлікт може бути присутнім у всіх державних службовців, проте не завжди може породжувати саме конфлікт інтересів як правопорушення. Для притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 172⁷ Кодексу України про адміністративні правопорушення необхідна наявність саме реального конфлікту як суперечності між приватним інтересом та її службовим і представницьким повноваженнями.

Конфлікт інтересів можна констатувати тоді, коли в посадовій особі виникає суперечність між державними обов'язками та особистими інтересами. Проте особа приймає справедливе рішення, не вдаючись до корупційних дій. Це дає змогу стверджувати, що наявність приватного інтересу особи у сфері, у якій вона здійснює свої службові чи представницькі повноваження, ще не є підставою для вчинення корупційних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Black H. Black Law Dictionary / H. Black. - New York, 1998. - 460 с.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. - 2014. - № 49. - Ст. 2056.
3. Титко А. В. Коррупционные правонарушения: административно-правовой аспект / А. В. Титко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2014. - Вип. 9-2 (1). - С. 135-138.
4. Transparency International: українці вкрай невдоволені рівнем боротьби з корупцією [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/news/media-about-us/6477.html>. - Назва з екрана.
5. Наставление по этике для служащих органов исполнительной ветви власти [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.usinfo.state.gov/RUSSKI/infousa/government/standards/htm>. - Загл. с экрана.